

**OSMANLI İSTİHBARATI KARAKOL
CEMİYETİ'NDE KOD ADI KULLANIMINA
ÖRNEKLER: “NUH/MUSTAFA KEMAL PAŞA,
MUSA/ ALİ FUAT CEBESoy, İSA/ MİRALAY
ŞEVKET BEY, CENGİZ/KARA VASIF”**

EXAMPLES OF CODE NAME USAGE IN THE
OTTOMAN INTELLIGENCE KARAKOL CEMİYETİ: "NUH
/ MUSTAFA KEMAL PASHA, MUSA / ALI FUAT
CEBESoy, ISA / MİRALAY ŞEVKET BEY, CENGİZ /
KARA VASIF"

Aslıhan KILINÇ*

Makale Bilgisi

Başvuru: 17.06.2021

Kabul: 25.09.2021

Article Info

Received: June, 17. 2021

Accepted: Sep. 25, 2021

Öz

Türk tarihinde Hun'lar döneminde başlayan istihbarat faaliyetleri Osmanlı klasik dönemde çeşitli şekillerde devam etmiş olsa da ilk olarak Sultan II. Abdülhamid zamanında teşkilatlanmaya başlamıştır. 1913 yılından sonra Enver Paşa komutasında, “Teşkilat-ı Mahsusa” çatısı altında toplanan ve İttihat Terakki Cemiyeti üyeleri tarafından ayakta tutulan bu örgüt Osmanlı Devleti için yeri doldurulamayacak işlere imza atmıştır. Mütareke döneminde faaliyet gösteren Karakol Cemiyeti de örgüt içi yazışmalarda Mustafa Kemal Paşa “Nuh Bey” takma adını kullanarak bu teşkilattaki yerini almış, aynı şekilde Kara Vasıf Bey “Cengiz”, Miralay Şevket Bey’de (Çanakkale Müstahkem Mevki Kumandanı) “İsa”, adlarını kullanarak Karakol Cemiyeti’nde birçok faaliyette bulunmuştur. Bu çalışmada arşiv belgeleri ışığında Teşkilat-ı Mahsusa’nın dağılmasından sonra kurulan Karakol Cemiyeti üyeleri arasında yapılan yazışmalarda kullanılan kod adları ve kullanıldıkları telgraf örnekleri ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı’da İstihbarat, Teşkilat-ı Mahsusa, Karakol Cemiyeti, İttihat ve Terakki Fırkası, Nuh Bey.

Abstract

* Dr., Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, asl-han-7701@hotmail.com, Bilecik Türkiye

Although the intelligence activities that started during the Hun period in Turkish history continued in various ways in the Ottoman classical period, the first was it started to be organized during the reign of II. Abdulhamid. This organization, which gathered under the roof of "Teşkilat-ı Mahsusa" under the command of Enver Pasha after 1913 and was kept alive by the members of the Committee of Union and Progress, carried out irreplaceable works for the Ottoman Empire. In the internal correspondence, Mustafa Kemal Pasha took his place in this organization by using the nickname "Nuh Bey", and in the same way, Kara Vasıf Bey "Cengiz", Miralay Şevket Bey (Çanakkale Fortified Position Commander), "İsa", used this names in many activities in the Karakol Cemiyeti. In this study, in the light of archive documents, the code names used in the correspondence between the members of the Karakol Cemiyeti, which was established after the dissolution of the Special Organization, and the telegram samples they used will be discussed.

Keywords: *İntelligence in the Ottoman, Teşkilat-ı Mahsusa, Karakol Cemiyeti, İttihat ve Terakki Furkası, Nuh Bey.*

Giriş

Tarih boyunca birçok devlet istihbarat sağlamak için her yola başvurmuş, bu amaçla kurulan gizli örgütler farklı alanlarda faaliyet göstermiştir. Elçi, tüccar ve din adamları ülkeler arasında istihbaratın sağlanmasında önemli rol oynamıştır. Osmanlı klasik dönemde aynı şekilde casusluk faaliyetleri görülmüştür. Ta ki istihbarat çalışmaları bir örgüt çatısı altında toplanarak daha merkezi bir hale getirilinceye kadar. Bununla birlikte kayıtlarda Osmanlı tarihinde casusluk faaliyetlerinin ilk olarak Osman Bey döneminde ortaya çıktığı görülmektedir. Ulufeli (ücretli) casusluk, tüccar ve gezginlerden alınan haberler, gönüllü casusluk, dil alma yöntemi gibi usuller kullanılmıştır. Bunun yanı sıra başta Balkanlar olmak üzere Osmanlı Devleti'nin yapacağı her türlü askeri ve siyasi sefer bu istihbaratlara göre şekillenmiştir. İç istihbarat faaliyetleri daha çok şehzadelerin hareketlerini kontrol etmek ve ülke içerisindeki asayişsizliklerin öğrenilmesine odaklanırken dış istihbarat faaliyetleri ise yapılacak fetihler öncesi ve sonrasında gerçekleşen olaylara yoğunlaşmıştır¹.

Aslında uluslararası siyasette, özellikle yabancı ülkelerde elçiliklerin açılması gibi pek çok konuda geri olan Osmanlı Devleti iç istihbarat konusuna çok daha sonraları önem vermiştir. Dahası bu faaliyetler maalesef 19.yüzyıl başlarına kadar sadece belirli kişilerin systemsiz şekilde bilgi toplaması şeklinde devam etmiştir. II. Abdülhamid döneminde ise "İstihbarat Örgütü" kavram olarak ön plana çıkmaya başlamıştır. 1913 yılına kadar ciddi anlamda bir istihbarat teşkilatı bulunmayan Osmanlı Devleti'nde bu konu hakkında ilk çalışma Enver Paşa tarafından yapılmıştır.

¹ Konu ile alakalı daha fazla bilgi için bkz. Haldun Eroğlu, "Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'nin İstihbarat Stratejileri", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C. XXII, 2003, S.34.

Enver Paşa komutasında İttihatçı subaylar öncülüğünde kurulan “*Teşkilat-ı Mahsusa*” devletin geleceği için oldukça önemli çalışmalara imza atmıştır. Bu konu hakkında Sezai Balcı ve Mustafa Balcıoğlu tarafından ele alınan “*İdealist Bir Mücadele Adamı: Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Tunuslu Ali Başhamba*” değerli çalışmalar arasındadır. Balcı ve Balcıoğlu Teşkilat-ı Mahsusa’nın kuruluş ve faaliyetleri hakkında önemli detaylara değinmiş ve konu hakkında oldukça ayrıntılı bilgiler vermiştir². Cemiyette kullanılan kod adları üzerine bir başka değerli çalışma da Emel Akal tarafından yazılmış olan “*Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*” isimli eşsiz eserdir. Emel Akal kitabında İttihat ve Terakki Fırkası üyelerin Millî Mücadele’yi nasıl koordine ettiklerini ve Mustafa Kemal Paşa’nın bu süreçte nasıl liderliğe yükseldiğini ayrıntısı ile ele almıştır. Ayrıca kitabın en ilgi çekici bölümü İttihatçıların Bolşevik harekete duydukları sempatiyi farklı şekillerde ele alması olmuştur. Bu iddialı çalışma Karakol Cemiyeti hakkında verdiği açıklayıcı bilgilerin yanı sıra diğer konularda da her açıdan titizlikle hazırlanmıştır.³ Bu kıymetli eserlerin yanı sıra Karakol Cemiyeti hakkında bakılabilecek diğer eserler Fethi Tevetoğlu tarafından yazılan *Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*⁴ ve Uluğ İğdemir tarafından yazılmış olan “*Heyet-i Temsiliye Tutanakları*”dır⁵.

Teşkilat-ı Mahsusa yahut Umur-ı Şarkiye

Enver Paşa, İttihat ve Terakki Fırkası’nın yönetimi ele almasından sonra 17 Kasım 1913’de İttihad-ı İslam propagandası yapmak ve askeri istihbarat elde etmek için Teşkilat-ı Mahsusa’yı ya da diğer adıyla Umur-ı Şarkiye’yi kurmuştur⁶. Teşkilatın kuruluş tarihi hakkında farklı görüşler bulunmaktadır. Yaklaşık üç buçuk yıl Ali Başhamba’nın başkanlığını yaptığı Teşkilat-ı Mahsusa’nın tasfiyesi için 5 Aralık 1918’de görevlendirilen Süvari Kaymakamı (Yarbay) Hüsamettin Ertürk, 1957 yılında yayınladığı anılarında, teşkilatın Enver Paşa tarafından I. Dünya Savaşı’ndan hemen önce kurulduğunu belirtmiştir.⁷ Ayrıca Hüsamettin Ertürk, örgütün Enver Paşa tarafından kurulduğunu şu sözleri ile doğrulamıştır:

² Sezai, Balcı- Mustafa Balcıoğlu, *İdealist Bir Mücadele Adamı: Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Tunuslu Ali Başhamba-II, Toplumsal Tarih Dergisi*, Tarih Vakfı Yayınları, Haziran, İstanbul 2011, s.210.

³ Emel, Akal, *Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, İstanbul 2018.

⁴ Fethi, Tevetoğlu, *Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*, TTK Yayınları, Ankara 1988.

⁵ Uluğ, İğdemir, *Heyet-i Temsiliye Tutanakları*, TTK Yayınları, Ankara 2020.

⁶ Servet, Avşar, *Millî Mücadelede Propaganda Faaliyetleri (1918-1923)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Isparta 2010, s.19-20.

⁷ Balcı -Balcıoğlu, agm. s.28.

“İngilizlerin meşhur istihbarat servisi gibi bizim de muhtelif memleketlerde propaganda yapmak, askeri sırları ele geçirmek, bir taraftan İslamların diğer taraftan Türkleri ayaklandırmak ve hepsini günün birinde bir imparatorluk bayrağı altında birleştirmek gibi son derece karışık ve güç birtakım problemlerin halini isteyen bir teşkilat kurmamız zaruretini Birinci Cihan harbinden önce düşünen Enver Paşa olmuş idi.”⁸

Çoğunluğu İttihatçı subaylardan oluşan Teşkilat-ı Mahsusa Süleyman Askeri Bey’in başkanlığında kurulduktan sonra Osmanlı Devleti’nin bütün kurumlarını ele geçirerek iktidarını devam ettirmek için çalışmıştır. İttihat ve Terakki Fırkası’nın önde gelen isimleri Talat, Enver ve Cemal Paşalara göre de bunu sağlamanın tek yolu böyle bir örgütün kurulmasıdır. Enver Paşa’nın Harbiye Nazırı olmasından sonra gerekli zemin hazırlanmış, Teşkilat-ı Mahsusa daha da güçlenmiştir. Dahası Talat ve Cemal Paşaların önemli mevkilere getirilmesiyle devleti ele geçirmek için bir araç haline almaya başlamıştır⁹. Teşkilatın kadrosu devletin bilinen politik, askeri ve mali organlarının dışında doğrudan Enver Paşa’nın kendisine bağlı ajanlardan oluşmuştur¹⁰.

Teşkilat-ı Mahsusa üyelerinin öncelikli amaçlarından birisi de I. Cihan Harbinde Müslümanların Osmanlı Devleti’ni desteklemelerini sağlamak olmuştur. Bu yolda özellikle düzensiz birlikler silah altına alınarak eğitilmiş ve uzman askeri kadrolar oluşturulmuştur. Teşkilat bu yönüyle yeri geldiğinde birçok bölgede Osmanlı topraklarını koruyan tek güçtür denilebilir. Her ne kadar örgütün başarıları sınırlı kalmış ve savaşın gidişatını çok fazla etkilemeyi başaramamışsa da İtilaf Devletlerini belirli bir zayiata uğratmıştır. Daha da önemlisi bozulmuş bir devlet sistemini korumak için gayret etmiş ve üyelerinin birçoğu bu uğurda seve seve can vermiştir¹¹.

Örgüte “*Teşkilat-ı Mahsusa*” isminin Miralay Rasim Bey (veteriner) tarafından 1913 ya da 1914 Ağustos’unda verildiği düşünülmektedir. Dahası Rasim Bey’in Kuşçubaşı Eşref Sencer’e daha öncelerden örgütün kurulmasına dair telkinlerde bulunduğu rivayetler arasındadır¹². *Eşref Bey, Salim Sami, Çerkez Reşit ve Hüsrev Sami Bey*’de örgütün diğer üst düzey yöneticileri arasında yer alan isimlerdir¹³.

⁸ Samih Nafiz , Tansu, *Teşkilat-ı Mahsusa- İki Devrin Perde Arkası*, s.11, İstanbul 1957.

⁹ Balcı -Balcioğlu, agm. s.28.

¹⁰ Necdet, Aysal, Çöküşten Mütarekeye Osmanlı’da Haber alma, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 40, Kasım, 2007, s. 530-531.

¹¹ Gönül, Güneş, Teşkilat-ı Mahsusa ve Birinci Dünya Savaşı Yıllarındaki Faaliyetleri, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Ankara 2013, C. XXIX, S. 85, s.128.

¹² M. Şükrü, Hanioğlu, Teşkilat-ı Mahsusa Meşrutiyet Döneminde 1913-1918 Yılları Arasında Faaliyet Gösteren İstihbarat ve Propaganda, *TDVİA*, C.XL, İstanbul 2011, s.568.

¹³ Güneş, agm. s.114.

Espiyonaj ve kontrespiyonaj yani casusluk ve karşı casusluk faaliyetleri için kurulmuş olan Teşkilat-ı Mahsusa I. Cihan Harbinden sonra imzalanan Mondros Ateşkes anlaşmasından İttihat ve Terakki Fırkası'nın sorumlu tutulması ve Enver, Talat ve Cemal Paşaların tutuklanarak sürgüne gönderilmesiyle dağılmıştır.¹⁴ Bunun üzerine Talat Paşa ülkeyi terk ederken örgüt içerisinde ki etkili isimlerden Kara Vasıf ve Kara Kemal Beylerle görüşerek onlardan tekrar gizli bir örgüt kurmalarını ve İttihatçılığı bırakmamalarını tembihlemiştir¹⁵. Böylece Karakol Cemiyeti'nin kurulma talimatı verilmiştir.

Kara Kemal ve Kara Vasıf ise örgütün kurulma gerekçesini İngilizlerin Ermeni sürgününe ve katline adı karışmış olan İttihatçıların birer birer tutuklanması olarak göstermiştir. Onlara göre İttihatçıların varlığının korunması için bu gizli örgütün varlığı şarttır. Ayrıca kabul edilecek gizli parolalar ile iletişim sağlanmalıdır. Böylece örgüt kurulmuş ve her ikisinin isimlerinin başı olan “Kara” lakaplarından oluşturulan “Karakol” ismi almıştır¹⁶.

Karakol Cemiyeti ve İttihatçılar

Üst düzey İttihatçıların yurtdışına sürülmesinden sonra İttihat ve Terakki Fırkası üyeleri bir araya gelerek çalışmalarına gizlice devam etmiştir. Bu süreçte Anadolu'nun birçok bölgesinde Mondros Mütarekesi bahane edilerek işgaller başlamış, halkın Anadolu'da ki direnişini kırmak isteyenler işgalcilerle birlik olmuştur. Dahası Millî Mücadele'nin saltanata, hilâfete ve seriata karşı yapıldığını iddia etmişlerdir¹⁷. Durumun giderek tehlikeli bir hal almasıyla Kara Kemal tarafından Cemal, Enver ve Talat paşalardan gizli olarak “Beşler Grubu” kurulmuş ve grup Mondros'a dayandırılarak yapılan haksız işgallere karşı mücadele vermeye başlamıştır¹⁸.

Mustafa Kemal Paşa ve kurmayları durumun ciddiyetinin ve ülkenin içinde bulunduğu çıkmazın farkındadır. Zorda olsa olayları bastırmak için ellerinden geleni yapmaya çalışmaktadırlar¹⁹. Bu olayların kontrol altında tutulabilmesi için öncelikle gizli bir örgüt kurulması için çalışma

¹⁴ Erdal, Aydoğan- Özkan Asaf, İstanbul'da Bir Ara Seçim: Yenibahçeli Şükrü Bey ile Nurettin Paşa'nın Mebusluğu Meselesi ve İstanbul Gizli Grupları Arasındaki Mücadele, *Belgi Dergisi*, Pamukkale 2012, S.3, s.325.

¹⁵ Akal, a.g.e.s.168.

¹⁶ İğdemir, a.g.e.s.4.

¹⁷ Mustafa, Balcıoğlu, Millî Mücadelede Merkez Ordusunun İstihbarat Faaliyetleri, *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C.V, S.1, Samsun 1990, s.4-5.

¹⁸ Musa, Gürbüz, *Karakol Cemiyeti*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1987, s.3-4.

¹⁹ Balcıoğlu, agm. s.4-5.

başlatılırlar.²⁰ Böylece İttihatçılar Mondros'tan sonra Kara Kemal, Dr. Esat Paşa, Kara Vasıf, Galatalı Şevket (Miralay Şevket Bey) ve Mustafa Kemal Paşa etrafında toplanmaya başlamıştır. Hatta Mondros görüşmelerinin devam ettiği günlerde Yeni Bahçeli Şükrü ve Kel Ali (Çetinkaya) Kara Kemal'i görmeye giderek Kazım Karabekir, Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa, Yusuf İzzet ve Cafer Tayyar Beylerin isimlerini vermiş ve memleketin istiklalinin bu vatanperver subaylara bağlı olduğunu belirtmişlerdir. Kara Kemal bu konuşmadan sonra bahsi geçen isimlerin gereken yerlere tayin edilmeleri için sadrazam İzzet Paşa ile bizzat konuşulmasını istemiştir. Nitekim Ali (Çetinkaya) Bey'in Ayvalık mıntıkasına tayini gibi kararlar bu çerçevede alınmıştır²¹.

Bu olaylar sonrasında Karakol Müdafaa-i Hukuk Hareketi'ni desteklemek amacıyla İstanbul'da Babiali Caddesi Resme Fotoğrafhanesinde Baha Sait Bey'in yazıhanesinde faaliyetlerine başlamıştır²².

Rauf (Orbay) Bey, Fethi (Okyar) Bey ve Ali Fuat Paşa gibi büyük kumandanların aralarında hep övgüyle bahsettiği bu gizli cemiyeti kuran kişi hakkında çeşitli fikirler ortaya atılmış olsa da örgütün Kara Vasıf ve Miralay Şevket Bey tarafından kurulduğu bilinmektedir.²³ Dönemin en yakın şahitlerinden olan Halide Edip Adıvar da örgüt reisinin Kara Vasıf olduğunu doğrulamıştır. Örgütün üst düzey yöneticilerinden Hüsamettin Ertürk de hatıralarında Karakol Cemiyeti'nin kuruluşunu şöyle anlatmıştır: ²⁴

“Dünya Savaşı'nın son aylarında bir gün, Enver Paşa'nın Kuruçeşme'deki yalısında, giderayak Talat Paşa'dan emirler alan İttihatçıların meşhur Kara Kemal'i, gene eski İttihatçılardan Kurmay Albay Kara Vasıf Bey'i yalıya gizlice davet etmişti. “Vasıf, Talat Paşa'dan giderken aldığım emir gereğince arkadaşlar İttihatçılıkta direnecekler. Gizli

²⁰ Yıldız Deveci, Bozkuş, *I Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Döneminde Çanakkale'de İstihbarat ve Casusluk Faaliyetleri*, (Kitapsever Bir Tarihçi Prof. Dr. Alı Birinci Armağanı), 1. Basım, Ankara 2017, s. 211.

²¹ Gürbüz, a.g.t. s.5-6.

²² Betül, Aslan, Yeni Belgeler Işığında Karakol Cemiyeti, Uşak Kongresi ve Karakol Cemiyeti'nin Bolşeviklerle Yaptığı Anlaşma, *Atatürk Dergisi*, Cilt. IV, Sayı.1, Ankara 2004, s.30.

²³ Akal, age. s.168.

²⁴ 1913-1918 yılları arasında II. Meşrutiyet döneminde faaliyet gösteren istihbarat teşkilâtı olan Teşkilat-ı Mahsusa da Süleyman Askerî Bey'in 1914 sonunda Irak'ta görevlendirilmesinden sonra teşkilatın başına Ali Başhamba getirilmiştir. Ali Başhamba'nın 31 Ekim 1918 tarihinde vefat etmesinden sonra Hüsamettin Ertürk teşkilatta son başkan olarak çalışmıştır. Polat Safi, *The Ottoman Special Organization - Teskilat-ı Mahsusa: A Historical Assessment With Particular Reference To Its Operations Against British Occupied Egypt (1914-1916)* A Master's Thesis The Department Of History Bilkent University, Ankara 2006,s.120.

Halide Edib, Adıvar, *Türk'ün Ateşle İmtihani*, Atlas Kitabevi, İstanbul 1998.s.26.

*bir örgütle birbirlerine bağlanmalı ve bir parola kabul ederek bu şekilde birbirlerini tanımalıdırlar. Paşa'yla aramızda "Karakol" kelimesini kararlaştırmıştık. Bu isim her ikimizin isimlerinin başında Kara lakabının ilk harfleriyle ortaktır. Bu parolayı "K.G." şeklinde kısaltırsak hem paşanın dediği olur hem de ikimizin sembolünü içermiş olur, ne dersin?"*²⁵

Örgütün, kurulma tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber²⁶ Hüsamettin Ertürk'ün verdiği bilgilere ve Fethi Tevetoğlu'na göre 1918 Ekim ayı sonu veya Kasım ayı başlarında kurulmuş olması gerekmektedir.²⁷

Zira örgüt kurucularından Baha Sait Bey tarafından Millî Mücadele harekâtı hakkında Bolşeviklere bilgi vermek amacıyla yazılmış bir belgede geçen "*Milli Kongreden sonra bu teşkilat arasında Karakol adında hafî ve bitaraf bir müessese doğdu.*" sözleri de Karakol Cemiyeti'nin 1918 sonlarında İstanbul'da kurulduğunu doğrulamaktadır. Enver, Talat ve Cemal Paşaların da 1918 Kasım'ının ilk haftasında bir Alman Denizatlısı ile İstanbul'dan ayrıldıkları göz önüne alınırsa arşiv belgesinde verilen tarih doğrudur. Cemal Kutay'ın belirttiğine göre ise İttihatçıların Mondros'tan sonra İstanbul ve Anadolu'da teşkilatlanmalarının asıl başlangıcı daha genç yaşta İttihatçı olan Dr. Fahri (Can) Beyin mütarekeden sonra Kara Kemal'in Koca Mustafa Paşa'daki evine gitmesiyle başlamıştır. Dr. Fahri Bey Kara Kemal'e ülkenin içinde bulunduğu durumdan kasıtlı "*Şimdi ne yapacağız?*" diye sorunca "*Elbette bir şeyler yapacağız.*" cevabını almıştır. Bununla birlikte Can Bey cemiyetin kuruluş amacını "*Karakol'un maksadı, milletlere hürriyet ve tabii haklarını ve gelişme serbestliklerini temin ettirmek ve vicdani inanç ve vatanın haklarına ve menfaatlerine muhalif, her nevi istibdadı kurmak esası dairesinde çalışan bütün hükümetler ve cemaatler ile birlikte çalışmaktadır*" sözleri ile anlatmaktadır²⁸.

Rauf Orbay ise örgütün kurulmasıyla alakalı, Mondros'un görüşüldüğü günlerde başlayan İttihatçı toplantılarını ve İttihatçıların nasıl tanıştıklarını şu şekilde anlatmaktadır:

"Benimde Bahriye nazırı bulunduğum Ahmet İzzet Paşa Kabinesi istifa ederek çekildikten sonra, İngilizler Mondros Mütarekesi hükümlerini hiç sayarak muazzam kuvvetlerine güvenerek bizi imhaya karar vermiş olduklarını belirttiler. İşte o zaman ben memleketin başına çöken bu felaketlerin getirdiği bunaltıcı havadan kurtulmanın çarelerini araştırırken eskiden beri tanıdığım bu vatansever arkadaşlarla temalarda bulunuyordum.

²⁵ Tansu, *agm.* s.155

²⁶ Necdet, İkinci, "Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Anadolu'daki Türk ve Düşman Gizli Faaliyetleri", *Atatürk Yolu*, Yıl:7, Sayı:14 (Kasım), *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Dergisi*, Ankara Üniversitesi Basımevi, 1994, s.167.

²⁷ Tevetoğlu, a.g.e., s.3-4.

²⁸ Aslan, *agm.* s.34.

O zaman İstanbul'da hazır bildiğim vatanseverlerden Kara Vasıf Bey ile Arapyan Hanında yazıhanesi bulunan tüccardan Haşim Bey'le hemen hemen her gün görüşür dertleşirdik. Kara Vasıf Beyi eskiden tanırdım. Haşim Beyi ise Eşref Bey vasıtası ile tanıdığım ağabeyisi dolayısıyla tanımuştum. Aydınoğlu topçu Nazmi Beyi de onlar bana tanıtmışlardı. Bunlar memleketin kurtulmasından başka bir şey düşünmeyen ve bu uğurda her tehlikeye her zorluğa göğüs germeye azimli vatanseverlerdi.”²⁹

Görüldüğü üzere örgütün kuruluşu hakkında farklı rivayetler bulunmaktadır. Ancak örgütün amacı Millî Mücadele'ye destek vermektir. Bu doğrultuda Osmanlı Devleti'nden temin edilen mühimmatların Anadolu'daki cephelere ve direnişçilere ulaştırılması için uğraşmıştır. Zamanla sadece cepheye asker ve mühimmat temin etmekle kalınmamış cephe arkasında istihbaratın sağlanmasında önemli rol oynamıştır.³⁰ Çoğunluğunu yine İttihatçı subayların oluşturduğu örgütün asıl görevi ise İstanbul'dan bilgi toplayarak bunları zamanında Anadolu'ya aktarmaktır. Bu da milli ordunun ikmalinde ve idaresinde oldukça önemli bir görevdir.³¹ Zira örgüt Ulusal Mücadele boyunca Mustafa Kemal Paşa ile Temsil Heyeti için İstanbul ve Sivas arasında istihbaratın sağlanması ve Kurtuluş Savaşı planlarının hazırlanıp hayata geçirilmesinde oldukça önemli işler başarmıştır.³²

Tarik Zafer Tunaya da Ali Fuat Paşa'dan aldığı Karakol Cemiyeti-Teşkilat-ı Umumiye Nizamnamesinin birinci maddesine göre örgütün kuruluş amacının tam anlamıyla Müdafaa-i Hukuk doktrinlerine dayandığını belirtmektedir:

“Karakol Cemiyeti, milletin vahdeti, hürriyet ve hâkimiyet-i mutlakasını ve vatanın, siyâsi ve coğrafi ve iktisadi tamamı ve istiklâlini te'mine çalışır. İş bu mukaddesât-ı tabiiye-i milliye ve mülkiyeyi muhil her nevi ukud, kuyud ve şurutu suret-i kat'iyede red ve keenlemyekûn ad ve ilân eder. İş bu hukuk-u milliye ve mülkiyeyi her mütecâviz müstevliye karşı icabında silah kuvvetiyle müdafaa ve muhafaza için Karakol Cemiyeti, milletin kudret ve hamiyet-i millîyesine, âlem-i İslamın salabet ve gayret-i diniyesine, milletlerin hukuk-u tabiyelerini teslim ve müdafaa eden teşkilât-ı

²⁹ Gürbüz, a.g.t. s.6-10.

³⁰ Yıldız Deveci, Bozkuş, *I Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Döneminde Çanakkale'de İstihbarat ve Casusluk Faaliyetleri*, (Kitapsever Bir Tarihçi Prof. Dr. Alı Birinci Armağanı), 1. Basım, Ankara 2017, s. 211.

³¹ Metin Ayışığı, *Millî Mücadele'de İstihbarat, Mühimmat Sevkiyatı ve Kocaeli, Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III*, Kocaeli 2016, s.1068.

³² Ekinci, a.g.m.s.167.

*beynelmileliyenin müzaheret-i medeniye ve necibânesine istinaden Türkiye’de berveçhi âtî teşkilatı icra ve ihzar eder.”*³³

Aslında başlarda örgüt içerisinde Talat ve Enver Paşa gibi İttihatçı liderlere bağlı bazı isimlerin faaliyette bulunmuş olması, Mustafa Kemal Paşa başta olmak üzere Anadolu harekâtındaki herkesin daha sonraları Karakol Cemiyeti’ne karşı temkinli yaklaşmasına neden olmuştur³⁴. Hatta Karakol Cemiyeti’nin temsilcisi olarak Sivas Kongresi’ne katılan Kara Vasıf ve Mustafa Kemal Paşa arasında geçen bir konuşmada Mustafa Kemal Paşa’nın Kara Vasıf’a karşı sergilediği tavır, Paşa’nın örgütün *Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti*’nin kurulmasından sonra artık lağvedilmesi gerektiğini düşündüğünü de gösterir niteliktedir:

“Kuzum, Vasıf. Bu gizli mücahitler kimlerdir ve nerededirler? Bahusus bütün bu gizli teşekküllerin başkumandanı kimdir? Şunları biz de bilelim, öğrenelim!”

Bu sözlerden sonra Kara Vasıf Bey tam anlatmaya başlayacağı sırada, Mustafa Kemal Paşa ona vakit bırakmadan sözlerine şöyle devam eder:

*“Sizlerin maksadı mülga İttihat ve Terakkiyi yeniden ihya etmektir. Bu suretle iktidarı yeniden ele geçirmek istiyorsunuz. Bunların farkındayım. Gizli başkumandanınızın adını da söyleyeyim. Enver Paşa’dır”. Bu sözler üzerine Kara Vasıf itiraz ederek “Hayır Paşam yanılıyorsunuz. Bizim başkumandanımız sizsiniz. Talat Paşa Berlin’den gönderdiği talimatta: “Bundan sonra Başkumandanınız Mustafa Kemal Paşa’dır. Onun açtığı bayrak altında birleşiniz” diye yazmıştır.”*³⁵

Aslında Kara Vasıf burada açıkça örgütün başına Mustafa Kemal Paşa’nın geçmesini istediğini belli etmiştir. Ancak görüldüğü üzere Mustafa Kemal Paşa, bu görevi kabul edip etmemekte tereddüt etmektedir. Bununla birlikte az önce de belirttiğimiz gibi Mustafa Kemal Paşa, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin kurulmasından sonra bu örgütün dağıtılmasını istemiştir. Ancak Karakolcular, 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul’un işgal edilmesine kadar bunu yerine getirmemiştir³⁶.

Dahası örgütün faaliyetlerinden rahatsız olan başkaları da vardır. Özellikle İngilizler, gittikleri her yerde, cephelerden dönen halkı (İstanbul başta olmak üzere) işgallere karşı örgütleyen Karakol Cemiyeti üyelerini, kimi zaman Bolşevik olmakla kimi zaman de İttihatçılıkla suçlayarak durdurmaya çalışmıştır. İngilizlerin bu provokasyonlarında Hürriyet ve İtilaf Fırkası üyelerinin de büyük etkisinin olduğu görülmüştür. Zira fırka

³³ İğdemir, a.g.e. s.7-8.

³⁴ Aslan, agm., s.33.

³⁵ Tansu, age. s.236; Akal, age. s.189.

³⁶ Akal, age. s.191.

üyelerinin çoğu zaman Millî Mücadele karşıtı faaliyetlerde yer aldığı da bilinmektedir³⁷.

Dahası İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin, Karakol Cemiyeti'nin içine sızmayı başardığı ve örgütün belgelerini kullanarak birçok casusunu Anadolu'ya geçirdiği de bilinmektedir. Zira İnebolu İrtibat Zabiti Nidâi Bey, 28 Ocak 1921 tarihinde Erkân-ı Harbiye-i Umumiye Riyasetine gönderdiği bir yazı da bu iddiayı doğrulamaktadır. Bu da bize İngiliz Muhipler Cemiyeti'nin Millî Mücadele döneminde Ankara Hükümeti için nasıl bir tehlike oluşturduğunu açıkça göstermektedir:

*“İstanbul'da Mustafa Bey Grubunun çalıştıkları binada Şehremini İngiliz Muhipler Cemiyeti azasından Bahriye Yüzbaşı Ahmet'i görmüş ve evvel hareket edeceğimden, Binbaşı İbrahim Bey'e haber gönderememişim. Bu kere gelen ve her veçhile şayan-ı itimat bulunan ümera tarafından bu Ahmet'in yanında birçok itimatnameler ile Bahriye Nezareti'nde dolaştığı ve ikinci şube müdürü tarafından bu hâlin müehhez edildiği...”*³⁸

Yukarı da verilen bilgiler de dahil olmak üzere birçok yerde Mustafa Kemal Paşa'nın yakın çevresinin Osmanlı Devleti adına bu kadar önemli faaliyetlerde bulunan Kara Vasıf ve Karakol Cemiyeti üyelerinden vatanperver olarak bahsettiği görülmektedir. Buna mukabil Mustafa Kemal Paşa'nın kendisi hiçbir yerde açıkça Karakol Cemiyeti üyesi olup olmadığından bahsetmemiştir. Cemiyetin üyesi olduğunu açıkça kabul etmemiş olsa da Mondros Mütarekesi'nden sonra İttihatçıların etrafında toplandığı bu teşkilatın faaliyetlerine gizlice destek verdiği ve örgütün önemli isimleri arasında olduğu da kesindir. Zira Mustafa Kemal Paşa'nın, Kara Kemal ile birlikte o dönem tutuklu bulunan İsmail Canbulat'ın evinde görüştüğü, daha sonra yapılan ikinci görüşmede kendisine yapılan Tevfik Paşa'nın kaçırılması teklifini de kabul etmediği bilinmektedir. Bu teklifi kabul etmemiş olsa da örgütün kurucusu olan Kara Vasıf ve Refik İsmail Beylerle ilişkilerini devam ettirmiş, İzzet Paşa'nın tekrar iktidara getirilmesi için ne gibi faaliyetlerde bulunabileceğini araştırmıştır. Kısacası Mustafa Kemal Paşa mütarekeden sonra da İttihatçılar ve Karakol Cemiyeti üyeleri ile görüşmeye devam etmiş ve yapılan birçok gizli görüşmede “Nuh” takma adını açıkça kullanmıştır.³⁹ Cemiyetin kurulmasından Sivas Kongresi'nin toplanmasına kadar geçen süre zarfında yapılan görüşmelerde yazılan gizli şifrelerde “Nuh” diye zikredilen kişi Mustafa Kemal Paşa'nın bizzat kendisidir. Nitekim Sivas Kongresi'nin toplandığı tarihlerde Nuh isimli başka birisinin bulunmadığı kayıtlarda görülmektedir. Bununla birlikte

³⁷ Gürbüz, a.g.t.s.3-4.

³⁸ Mesut, Aydın, *Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri*, İstanbul 1992, s.24.

³⁹ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206bv; Gürbüz, agm. s.5.

belgelerde geçen Nuh isminin Kayseri mebusu Nuh Naci Yazgan'a ait olmadığı da açıktır. Nitekim Sivas Kongresi'nin yapılması ve başkan olarak da Mustafa Kemal Paşa'nın seçilmesi başkan vekilliğine de Bekir Sami Bey ve Rauf Bey'in getirilmesi ⁴⁰ bu kongrede Kayseri Mebusu Nuh Naci Yazgan Bey'in komuta kademesinde dahi yer almadığını göstermektedir. Bununla birlikte gizli olarak belirlenen mebus namzet listeleri seçim döneminde sürekli Nuh Bey'e gönderilmiştir. Böylesine gizli şifreler de yine sadece Mustafa Kemal Paşa'ya gönderilebilirdi. Yani bu belgeler bize Nuh isminin Millî Mücadele döneminde Mustafa Kemal Paşa tarafından kod adı olarak kullanıldığını kanıtlamaktadır. Bu şifre de olduğu gibi Sivas merkeze çekilen birçok belgede Nuh Bey ismi Mustafa Kemal Paşa tarafından kod adı olarak kullanılmaya devam etmiştir. ⁴¹

Kod Adlarının Kullanıldığı Yazışma Örnekleri

Nuh Bey/Mustafa Kemal Paşa, Musa/ Ali Fuat Paşa

Karakol Cemiyeti kurulmasından dağılmasına kadar tüm faaliyetlerinde olabildiğince temkinli davranmış, örgüt üyeleri hayatları pahasına görevlerini yerine getirmeye çalışmıştır. Özellikle örgütün idari kadrosu farklı kod adları kullanarak gizli şifreler oluşturmuş ve haberleşme bu şifrelerle sağlanmıştır. Zira daha önce belirttiğimiz gibi arşiv belgeleri Mustafa Kemal Paşa'nın Karakol Cemiyeti üyesi olmakla kalmayıp Nuh adını kullanarak cemiyetin yönetim kadrosunda yer aldığını da doğrulamaktadır. Bu belgelerden elde ettiğimiz bilgilere göre örgüt yazışmalarında Mustafa Kemal Paşa, "Nuh" ismini Ali Fuat Paşa, "Musa", örgütün kurucularından olan Kara Vasıf, "Cengiz", Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Miralay Şevket Bey ise "İsa" kod adlarını kullanmıştır. Aslında Mustafa Kemal Paşa'da Nutukta "Şimdi Cengiz, İsa beraberiz, arzı tazimat eyeriz. (Rauf)" diyerek bu isimleri kullandıklarından bahsetmiştir ⁴².

Bu kod adların kullanıldığı belge örneklerinden ilki Musa kod ismini kullanan Ali Fuat Paşa'nın 20 Ağustos 1919'da *Mirliva Ali Fuad*, "Nuh Bey'e Verilecektir..." şifresiyle bizzat Sivas'a Mustafa Kemal Paşa'nın kendisine yolladığı telgraftır. Telgrafta İngilizler Nuh Bey ve Rauf Bey hakkında ölü veya diri olarak yakalama emri vermiştir:

"Nuh Beye Verilecektir..."

⁴⁰ Bekir Sami Bey bu görevi kabul etmemiş ve böylece yerine İsmail Fazıl Paşa getirilmiştir. Ramazan, Tosun, Millî Mücadelede Sivas'ın Yeri ve Önemi, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.XXII, S.34, Ankara 1996, s.79.

⁴¹ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206dc

⁴² ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cd; ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cl; Akal, a.g.e.s.199; Akal, age. s.199; Gazi Mustafa Kemal, *Nutuk*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, C.III, Ankara 1967, s.1215; Tevetoğlu, a.g.e.s.14.

1- Tekmil kolordu muntikasındaki telgrafhâneler işgâl askeri eline alınarak şifre muhâberâtına başlanmıştır.

2-Kongreye gelecek murahhasların müttehem-i a'zâmı Ankara'dan Sivas'a hareket etdiler. Vaziyet-i hâriciye ve dâhiliyeden serian Milli Kongre'nin küşadını icâb etdirmektedir. Zât-âlileriyle arkadaşlarımızın da serian Sivas'a hareketleri lazımdır.

3- İstanbul'da ki Amerika hey'eti nâmuna bahriyeli Mister Brown buraya geldi. Üç gün sonra Sivas'a otomobil ile göndereceğim. Türk muhibbi olup ahvâl-i umûmiye hakkında ma'lûmat vermektedir. Sizlerle görüşecektir. Her tarafta misafirimiz olarak kabûl edilmesi dersa'âdetden ricâ olunur.

4-İngilizlerin sizi meyyiten veya hayyen derdest ve Rauf Bey'i de siyâseten elde etmek için Dersaadetten Ankara üzerinden oralara bazı adamlar gönderdiği Dersaadetten bildiriliyor. Bu husûsdaki tafsilât ayrıca bildirilecektir.”⁴³

İngilizlerin Mustafa Kemal Paşa ve Rauf Bey hakkında yakalama kararı verdiği bu belge ile alakalı bir başka şifrede 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa'nın 15. Kolordu Kumandanlığına Mustafa Kemal Paşa'ya gönderdiği telgraftır. Telgrafta Ali Fuat Paşa, Nuh Bey'i ölü veya diri ele geçirmek üzere Ankara'ya suikastçıların gönderildiğini bildirmiştir:

“Nuh Bey'e:

1-Tebdîl-i kıyâfet ile memâli-i osmâniyeye dâhil olan ümerâ-yı Afgâniyeden bir zât ile on beş kadar maiyetleri nâm-ı müste'âr ile ve fukarâyı seyyâhîn şeklinde dersa'âdet İngiliz mümessillerinden vesâit-i mahsûsa ile aldıkları pasaportlarla Hicaz'a hareket idüüb el-yevm Mekke-i Mükerreremeye muvâsalet etmiş ve mûmâileyhîn hatt-ı hicâziyede ve bi'l-hassa id-i ezhâda Arafatda hilâfet-i islâmiyenin dūcâr olduğu ahvâl-i elîmeyi i'lân maksadında buldukları

2-Pangaltı'da Bakkal sokağında bir numrolu hânedeki Azerbaycan hükûmeti Dersa'âdet konsolosu olduğunu iddiâ eden bir zât tarafından zâbitân-ı Osmâniyeden ba'zılarının Azerbaycan hükûmetine hizmet etmek üzere sevk edildikleri

3-Sûfî Ziyâ Paşa ile Miralay Ahmed Nureddin Bey nâmında iki zât maiyetlerinde yigirmi beşer otuzar kişi bulunduğu hâlde İngilizler tarafından Ankara tarihiyle Nuh Beyefendiye gönderilmiş. Vazîfeleri Nuh Beyi hayyen veyâ meyyiten istisâl. Şifre edildi”⁴⁴

Nuh Bey isminin geçtiği bir diğer belgede 8 Ağustos 1919 tarihinde 20. Kolordu Kumandanlığından bizzat Nuh Bey'e verilmek üzere gönderilen Sivas Kongresi ile alakalı bir telgraftır. Ancak belgenin ilgi çeken tarafı

⁴³ TİTE, Arşv. K:300, G:22, B:22001.

⁴⁴ TİTE, Arşv. K:300, G:39, B:39001

Sivas Kongresi hakkında bilgi vermesinin yanı sıra Enver Paşa ile Bolşeviklik hakkında Mustafa Kemal Paşa'ya sorulmuş bazı soruların olmasıdır. Sorular ve cevapları hakkında belgede herhangi bir bilgi verilmemiştir. Telgrafta dönemin kabinesi hakkında son kez bazı tebliğler verildiğinden bahsedilmiş ancak dediğimiz gibi cevap hakkında bilgi verilmiştir. Yine aynı belgenin devamında Milli Kongre'de görüşülen Amerikan mandası hakkında bir bölüm bulunmaktadır ancak burada da Nuh Bey'in konuya verdiği cevap ile alakalı tam bilgi bulunmamaktadır⁴⁵.

Miralay Şevket Bey tarafından Sivas'a, 3.Kolordu Komutanlığında "*Nuh ve Bekir Sami Beylere...*" verilmek üzere gönderilen 14 Ekim 1919 tarihli telgrafta ise Konya vilayetinde yapılacak 1919 seçimlerinde aday olmak isteyenlerin listesi gönderilmiştir⁴⁶.

Belgeler arasında göze çarpan bir başka önemli şifre de Mustafa Kemal Paşa'nın Karakol Cemiyeti'nin üst düzey kurmaylarından olan Refik İsmail Bey'e bazı mebus namzetlerinin isimlerini bildirdiği belgedir. Mustafa Kemal Paşa bu şifrede Refik Bey'e mebus namzetlerinin isimlerini liste halinde bildirmiş, kendisinden bu konuda yardım istemiştir:

*"Refik İsmail Bey arkadaşımız tasvibinize 'arz edilmek üzere zîrdeki meb'ûs namzedleri esâmisini verdi bunların içinden bir kısmı meb'ûsluğa namzed olub kendileri intihâblarını te'min için uğraşacaklarsa da yine himmete muhtâcdırlar. Bir kısmının meb'ûs olması kendilerinin adeta ifâ-yı vazife husûsunda rızâlarına bile pek ehemmiyet verilmeksizin meb'ûs yaptırılmasını icâb ettirir."*⁴⁷

Kara Vasıf/Cengiz, Şevket Bey/İsa

Telgraflarda Nuh ve İsa ismi kadar olamasa da Kara Vasıf'ın da "*Cengiz*" ismini kod adı olarak kullandığı görülmektedir. Cengiz Bey ile alakalı ilk belge Kara Vasıf'ın Sivas'a Mustafa Kemal Paşa'ya bazı Amerikalılar hakkında bilgi verdiği şifredir. Amerikalıların Türkler ile alakalı hazırladıkları bir rapordan bahseden belgede, Amerikan mandası, azınlıklar konusu, Yunan işgalleri ve Amiral Bristol'e verilen sahte beyanname gibi konulara yer verilmiştir⁴⁸. Aynı belgenin devamı olan diğer telgrafta ise örgütün iki önemli isminin bir arada geçtiğini görülmektedir. Belge de Anadolu topraklarında yaşayan Ermeni, Yahudi ve Rum halkın bu ülkede yaşamak konusunda ki düşüncelerine yer verilmiş ayrıca gayrimüslimlerin Yahudilerden sonra en çok Türkleri sevdikleri ve Anadolu'da olmaktan mutlu oldukları belirtilmiştir. Aynı belge de İzmir'in

⁴⁵ TİTE, Arşv. K:300, G:54, B:54001

⁴⁶ ATASE Arşv. ATAZB. Kol. K:20, G:206, B:206an; ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206al

⁴⁷ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ar.

⁴⁸ TİTE, Arşv. K:300, G:14, B:14001

Yunanlılar tarafından işgaline de değinen Kara Vasıf mühim bir mesele daha olduğundan, Amiral Bristol tarafından Mustafa Kemal Paşa'nın Hristiyanları ve Ermenileri Azerbaycan Türkleri ile müştereken kestirdiğine dair propaganda yapıldığından bahsetmiştir⁴⁹.

Sivas kongresi ile alakalı başka bir belge de Kara Vasıf ile Halide Edib Adivar'ın kongreyle alakalı görüşlerine yer verilen belgedir. Belgede Amerikalılar yüzünden kongrenin ertelenip ertelenemeyeceği konuşulmuş ve Kara Vasıf burada Cengiz adını açıkça kullanmıştır:

“Üçüncü Ordu Müfettişliği Erkân-ı Harbiye Riyâsetine

1-Dersaadete hitâben yazmış olduğunuz son cevâblarınız mahaline îsâl edilmiş ve cevâb olarak matbû' ve teksîr edilmiş raporla Ahmed Rıza Bey, Ahmed İzzet, Cevâd Çürüksulu Mahmûd Paşalar Reşad Hikmet, Câmi, Reşid Sa'dî Beyler, Esad Paşa gibi pek çok zevâtın fikrine muvâfık olan Kara Vasıf'ın ya'ni Cengiz'in ve Halide Edibe Hanım'ın mütâla'alarını hâvî uzun mektûblar geldi .Bunlar sıra ile hülâsa edilerek arz edileceği gibi asılları da Sivas'a gönderilecektir. Bunların cümlesinde bir müzâherete ihtiyâc hissettiği ve bu müzâheretin Amerika tarafından îfâsına ehven-i şer olunarak kabûl ve tasvîb edildiğine dâir esbâb-ı mûcibe beyân edilmektedir. Matbû' rapor Câmi, Rauf Ahmed, Reşad Hikmet, Reşid Sa'dî Beyler'le Hâlide Hanım, Kara Vasıf, Esad Paşa bütün fırka ve cemiyetlerin efkârı yoklandıktan sonra ekseriyet-i azimeye göre yazılmıştır. Vakit varmış. Kongrede zât-ı evvel iş görmek Amerikalılar gitmeden tebligât yapılmak lâzımmış Amerikalıları oyalayarak te'hier-i azîmetlerine çalışıyormuş. Kongre sür'atle ve kat'î karâr verebilir mi sualiyle Amerikalılar tarafdarlığını îmâ ediyormuş. Kongrenin intişârını te'cil buyurmaları ricâ olunur.”⁵⁰

Cengiz ve Nuh Bey adına gönderilmiş bu belgelerin yanı sıra 1919 Kasım, Aralık aylarında Batı Anadolu bölgesi ordu komutanlıklarından Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya bazı şifreler gönderildiği göze çarpmaktadır. Dahası bu şifrelerde Çanakkale Mevki Müstahkem Kumandanı Miralay Şevket Bey'in telgraf trafiğinde oldukça faal olduğu ve yazışmalarda “İsa” kod adını kullandığı görülmektedir. Miralay Şevket Bey'e İsa adıyla gönderilen belgelerden birisi 3 Ekim 1919 tarihli bir şifredir. Bu şifre Şevket Bey'e Sivas merkezden gönderilmiş ve Eskişehir ve Konya'nın Millî Mücadele saflarına katılması konularına değinilmiştir. Şifrede ayrıca Kütahya'da İngilizlerin çıkan bir çatışma sonrasında bölgeyi ele geçirdiğinden bahsedilmiştir⁵¹.

⁴⁹ TİTE, Arşv. K:300, G:14, B:14a001

⁵⁰ TİTE, Arşv. K:299, G:68, B:68001

⁵¹ TİTE, Arşv. K:312, G:6, B:6001

Miralay Şevket Bey Nuh Bey'e gönderdiği 5 Kasım 1919 tarihli bir şifrede yine Cengiz ve İsa kod adlarını kullanarak Ankara gibi kritik bir bölgede Ali Fuat Paşa'nın babası İsmail Fazıl Paşa'nın mebus namzetliğini koyduğunu ve desteklenmesi gerektiği bildirmiştir. Nitekim Miralay Şevket Bey'in "*Çanakkale Mevki'-i Müstahkem Kumandanı Şevket*" notuyla sonlandığı bu telgraf da bize, Karakol üyesi iki üst düzey kurmayın bu gizli yazışmaları beraber yaptıklarını kanıtlamaktadır.⁵² Miralay Şevket Bey şifrelerinde doğrudan Sivas 3. Kolordu Kumandanlığında Mustafa Kemal Paşa ile muhatap olmuş ve tüm şifrelerini doğrudan Nuh Bey'e verilmek üzere yollamıştır.⁵³ Kasım 1919'da Şevket Bey tarafından 3. Kolordu Komutanlığına "*Nuh Bey adına gayet aceledir.*" notu ile gönderilen bir başka şifrede açılacak Meclis-i Mebusan için merkezden bazı namzetlerin yola çıktığı ve bu namzetler arasında İttihat ve Terakki Fırkası ile alakası olanların adaylığının kabul edilmeyeceği bildirilmiştir. Ayrıca bu namzetler arasında yer alan *Esad, Reşid, Sadi, Hami, Halide Edib Adivar, Kazım Efendi, Doktor İrfan Bey* gibi isimlerin İttihatçılıkla hiçbir alakalarının bulunmadığı şayet listede ismi bulunanlar Sivas tarafından kabul edilirse tekrar liste oluşturulacağı belirtilmiştir⁵⁴.

Miralay Şevket Bey tarafından Nuh Bey'e gönderilen bir başka önemli şifre de 12 Kasım 1919'da gönderilmiştir. Miralay Şevket Bey bu şifrede Kara Vasıf Bey'in İstanbul'da ki teşkilatı ve kişileri bıraktığını haber etmiş ve şifrenin sonuna "*Dikkat: İsa, Çanakkale Mevki' Müstahkem Kumandanı Şevket*" notunu düşmüştür. Açıkça ikisinin de kod adlarını kullandıkları bu şifrede Vasıf Bey'in neden ismi ile anıldığı belli değildir. Ancak görüldüğü üzere Nuh ve İsa kod adları burada yine açıkça kullanılmıştır⁵⁵.

Miralay Şevket Bey tarafından 19-20 Aralık 1919 tarihinde Hey'et-i Temsiliye namına Mustafa Kemal Paşa ve Kara Vasıf'a çekilmiş başka bir telgrafta Nuh ve İsa kod adları yine bir arada kullanılmıştır. Telgrafın ikinci bölümünde Fransız istihbaratından edinilen bilgilere göre Gürcistan, Azerbaycan, Türkistan ve Kuvâ-yi Milliye birliklerinin ittifak yaptığı ancak henüz Almanya karşısında bir başarı kazanamadıkları belirtilmiştir. Şifrenin sonuna "*Arz-ı hürmet İsa*" ve "*Muvaffakiyet yoktur İsa*" notları eklemiştir.⁵⁶ *Nuh, Cengiz, İsa* isimleri bir arada kullanıldığı başka bir belgede Reşat Hikmet Bey veya hariciye işlerine vakıf birkaç ismin derhal Anadolu'ya gönderilmesi, bunun da Nuh Bey'in nezdinde olması istenmiştir. Aynı

⁵² ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206bv; ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ap

⁵³ TİTE, Arşv. K:298, G:27, B:27001

⁵⁴ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206bj

⁵⁵ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ck.

⁵⁶ ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cz

telgrafın devamına Şarki Anadolu Kongresindeki kararların bir beyanname ile her tarafa dağıtılması, bunların yapılabilmesi için de Ankara'ya bir miktar para gönderilmesi gerektiği eklenmiştir. Telgrafta ayrıca Nuh Bey'e daha önce üç bin lira teslim edildiği ve gönderilmesi istenilen paranın bir yüzbaşı ile teslim edilmesi gerektiği belirtilmiştir⁵⁷.

Kod isim kullanımına örnek olarak elimizde bulunan son belgeler ise Batı Anadolu bölgesindeki askeri mühimmat ile alakalı telgraflardır. 10. Fırka Kumandanı Kemaleddin Sami Bey tarafından Nuh Bey'e gönderilen 16 ve 21 Şubat 1920 tarihli telgraflarda, Kemaleddin Sami Bey İngilizlerin, cephanelerini Kütahya'dan İzmit'e taşımaya başladıklarından bahsetmiş ve İstanbul'dan Bandırma'ya gönderilen 81 mitralyözün de Nuh Bey'e haber edildiğini bildirmiştir⁵⁸. Aynı konu ile alakalı başka bir belge de 14 Mart 1920 tarihinde yine Ankara'ya 20. Kolorduya Nuh Bey'e verilmek üzere gönderilmiş bir şifredir. Telgrafta Batı Anadolu bölgesinde ki askeri mühimmat mekanizma, tüfek vs. hakkında bilgi verilmiştir.⁵⁹

Nitekim yukarı da görüldüğü üzere Mustafa Kemal Paşa'nın da açıkça üyesi olduğu ve gizli şifreler kullanarak iletişimini sağlayan Karakol Cemiyeti Millî Mücadele döneminde önemli işlere imza atmıştır. Her ne kadar Mustafa Kemal Paşa örgütün daha önce feshedilmesini istemiş olsa da Karakol Cemiyeti Meclis-i Mebusanın İngilizler tarafından işgal edilmesine kadar faaliyet göstermeye devam etmiştir. Meclisin işgal edilmesinden sonra İngilizler, Rauf Bey ile Kara Vasıf'ın derhal kendilerine teslim edilmesini isteyince ikisi de aynı gün İngilizlere tarafından tutuklanmış ve böylece Karakol Cemiyeti dağılmıştır. Elbette Rauf Bey ve Kara Vasıf İngilizler tarafından sadece meclise seçildikleri için tutuklanmamıştır. Karakol Cemiyeti'nin de İngiliz istihbarat servisi "*Intelligence*" gibi tüm dünyada ismi bilinen önemli bir örgüt olması ve Kara Vasıf'ın da bu örgütün başı olması bunda en önemli etkindir. Zira İntelligence üyeleri Kara Vasıf'ın I. Cihan Harbi'nden sonra Anadolu'nun kurtuluşu için gerçekleştirmiş olduğu tüm gizli faaliyetleri yakından takip etmiş ve tutuklanmasına karar vermiştir. Bu yüzden tutuklamanın asıl sebebi Kara Vasıf'ın bu örgütün başı bir İttihatçı olmasıdır.⁶⁰

Sonuç

Karakol Cemiyeti üyesi İttihatçıların Sivas ile yaptığı yazışmalarda Mustafa Kemal Paşa, Kara Vasıf ve Miralay Şevket Bey'in belgelerin genelinde kod adlarını kullandıkları görülmektedir. Buna mukabil Nuh ismi

⁵⁷ TİTE, Arşv. K:298, G:27, B:27a001

⁵⁸ TİTE, Arşv. K:321, G:40, B:40001; TİTE, Arşv. K:321, G:41, B:41001

⁵⁹ TİTE, Arşv. K:321, G:56, B:56001

⁶⁰ Aydın, a.g.m. s.24.

sıklıkla kullanılırken Cengiz ve İsa isimleri ise daha az göze çarpmaktadır. Belgelerin birçoğu Sivas'a doğrudan Mustafa Kemal Paşa'ya yazılmış şifrelerdir. Kendisi de bunlara bizzat cevap vermiş buna rağmen birçok kaynakta Karakol Cemiyeti üyesi olduğunu açıkça kabul etmemiştir. Arşiv kayıtları ise Mustafa Kemal Paşa'nın örgüte üye olmakla kalmayıp üst düzey kurmaylar arasında yer aldığını da doğrulamaktadır. Zira belgelerin tamamında görüldüğü gibi Millî Mücadele için hayati önem taşıyan konularda, ordu komutanları ve üst düzey yöneticiler Mustafa Kemal Paşa'nın onayını almadan hareket etmemiştir. Belgelerde sadece Sivas Kongresi ve sonrasında yapılan Son Osmanlı Meclis-i Mebusan seçimleri ile alakalı bilgi alışverişinde bulunulmamış ayrıca Osmanlı Devleti'nin iç ve dış ilişkileri hakkında, başta siyasi ve askeri olmak üzere hayati kararlarda yer almıştır. Bazı belgeler Mustafa Kemal Paşa'nın, Amerikan mandası hakkında ki kati tavrını ortaya koyarken bazılarında ise İngilizler ve gizli servisleri *Intelligence* gibi önemli bir istihbarat örgütü hakkında bilgi verilmiştir. Bu örgütün Mustafa Kemal Paşa hakkında ölüm emri vermiş olması da Kurtuluş Savaşı açısından hayati önem arz eden başka bir konudur. Nitekim 1919 seçimlerinden sonra 12 Ocak 1920 tarihinde açılan Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı 16 Mart 1920 tarihinde İngilizler tarafından işgal edilerek dağıtıldıktan sonra Kara Vasıf ve daha birçok mebus tutuklanarak sürgün edilmiştir. Mustafa Kemal Paşa ise meclisin dağıtılacağını önceden tahmin ettiği için İstanbul'a gelmemiş ve tutuklanmaktan kurtulmuştur. Sonuç olarak her ne kadar Mustafa Kemal Paşa Karakol Cemiyeti'nin birer üyesi olduğunu açıkça dile getirmemiş olsa da arşiv kayıtları kendisinin örgütün üst düzey kurmayları arasında olduğunu kanıtlamaktadır.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206al.
- ATASE Arşv. ATAZB. Kol. K:20, G:206, B:206an.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ap.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ar.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206bj.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206bv.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cd.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206ck.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cl.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cz.
- ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206dc.
- TİTE, Arşv. K:300, G:22, B:2200.
- TİTE, Arşv. K:312, G:6, B:6001.

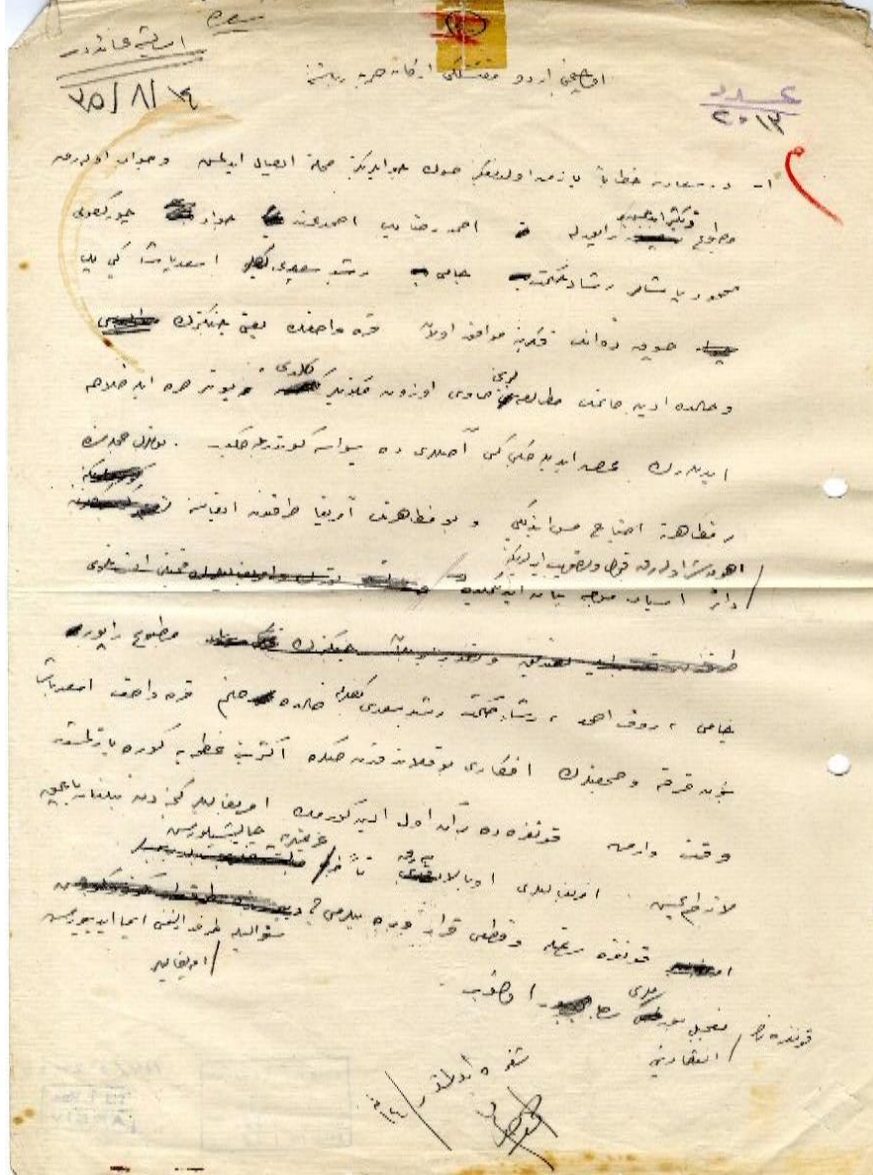
TİTE, Arşv. K:300, G:14, B:14001.
 TİTE, Arşv. K:300, G:14, B:14a001.
 TİTE, Arşv. K:298, G:27, B:27001.
 TİTE, Arşv. K:298, G:27, B:27a001.
 TİTE, Arşv. K:300, G:39, B:39001.
 TİTE, Arşv. K:321, G:40, B:40001.
 TİTE, Arşv. K:321, G:41, B:41001.
 TİTE, Arşv. K:300, G:54, B:54001.
 TİTE, Arşv. K:321, G:56, B:56001.
 TİTE, Arşv. K:299, G:68, B:68001.

Kitap, Makale ve Tezler

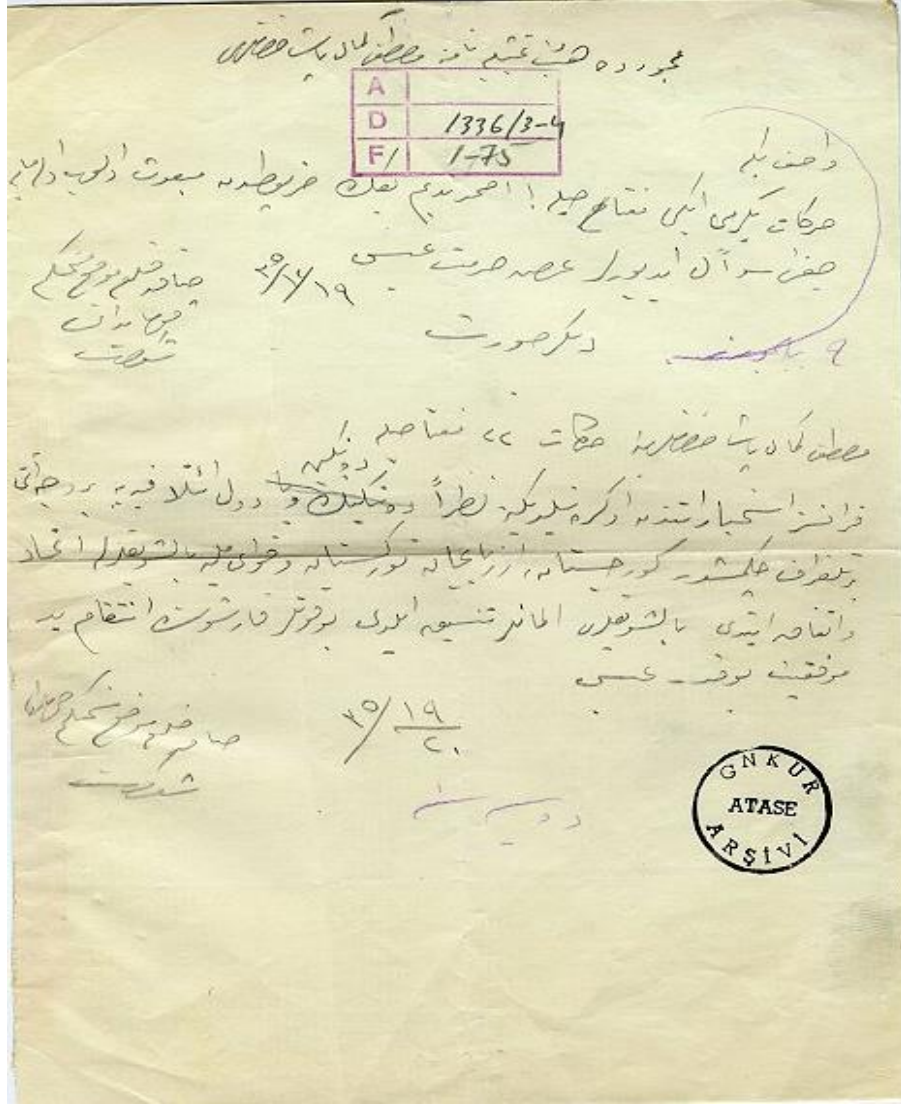
- ADIVAR, Halide Edib, (1998), *Türk'ün Ateşle İmtihani*, Atlas Kitabevi, İstanbul.
- AKAL, Emel, (2018), *Millî Mücadelenin Başlangıcında Mustafa Kemal, İttihat Terakki ve Bolşevizm*, İstanbul.
- ASLAN, Betül, (2004), Yeni Belgeler Işığında Karakol Cemiyeti, Uşak Kongresi ve Karakol Cemiyeti'nin Bolşeviklerle Yaptığı Anlaşma, C. IV, S.1, Ankara, ss.29-63.
- AVŞAR, Servet, (2010), *Millî Mücadelede Propaganda Faaliyetleri (1918-1923)*, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Ana Bilim Dalı Doktora Tezi, Isparta.
- AYDIN, Mesut, (1992), *Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri*, İstanbul.
- AYIŞIĞI, Metin, (2016), Millî Mücadele'de İstihbarat, Mühimmat Sevkiyatı ve Kocaeli, *Uluslararası Gazi Süleyman Paşa ve Kocaeli Tarihi Sempozyumu III*, ss.1061-1081.
- AYDOĞAN, Erdal, Özkan ASAF, (2012), İstanbul'da Bir Ara Seçim: Yenibahçeli Şükrü Bey ile Nurettin Paşa'nın Mebusluğu Meselesi ve İstanbul Gizli Grupları Arasındaki Mücadele, *Belgi Dergisi*, S.3, ss.323-341.
- AYSAL, Necdet, (2007), Çöküşten Mütarekeye Osmanlı'da Haber alma, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 40, Kasım, ss. 523-543.
- BALCI Sezai- Mustafa BALCIOĞLU, İdealist Bir Mücadele Adamı: Teşkilat-ı Mahsusa Başkanı Tunuslu Ali Başhamba-II, *Toplumsal Tarih Dergisi*, Tarih Vakfı Yayınları, Haziran, İstanbul 2011, S.210, ss.68-73.
- BALCIOĞLU, Mustafa, (1990), Millî Mücadelede Merkez Ordusunun İstihbarat Faaliyetleri, *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. V , S. 1, ss.5-14.

- BOZKUŞ, Yıldız Deveci, (2017), I Dünya Savaşı ve Millî Mücadele Döneminde Çanakkale'de İstihbarat ve Casusluk Faaliyetleri, (Kitapsever Bir Tarihçi Prof. Dr. Alı Birinci Armağanı), 1. Basım, Ankara.
- EKİNCİ, Necdet, (1994) “Kurtuluş Savaşında İstanbul ve Anadolu'daki Türk ve Düşman Gizli Faaliyetleri”, *Atatürk Yolu Dergisi*, Yıl:7, Sayı:14 (Kasım), ss.167-184.
- EROĞLU, Haldun, (2003), Klasik Dönemde Osmanlı Devleti'in İstihbarat Stratejileri, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 2003, C.XXII, S.34. ss.11-33.
- ERTÜRK, Hüsamettin, (1996) *İki Devrin Perde Arkası*, Hatıraları Kaleme Alan: Samih Nafiz Tansu, İstanbul, ss.204-205.
- GAZİ MUSTAFA KEMAL, *Nutuk*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara 1967.
- GÜNEŞ, Gönül, (2013), Teşkilat-ı Mahsusa ve Birinci Dünya Savaşı Yıllarındaki Faaliyetleri, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, Yıl 2013, C. XXIX, S. 85, ss.101-130.
- GÜRBÜZ, Musa, (1987), *Karakol Cemiyeti*, Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 1987.
- HANİOĞLU, M. Şükrü , (2011), Teşkilat-ı Mahsusa”, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.XL, s.568-569.
- İĞDEMİR, Uluğ, Heyet-i Temsiliye Tutanakları, Türk Tarih Kurumu, II. Baskı, Ankara 2020.
- SAFİ, Polat, (2006), *The Ottoman Special Organization- Teskilat-ı Mahsusa: A Historical Assessment With Particular Reference To Its Operations Against British Occupied Egypt (1914-1916)* A Master's Thesis The Department Of History Bilkent University Ankara.
- TANSU, Samih Nafiz , (1957), *Teşkilat-ı Mahsusa- İki Devrin Perde Arkası*, İstanbul.
- TEVETOĞLU, Fethi, (1988), *Millî Mücadele Yıllarındaki Kuruluşlar*, Ankara
- TOSUN, Ramazan, Millî Mücadelede Sivas'ın Yeri ve Önemi, *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, C.XII, S.34, Mart 1996, ss.67-86.

EKLER:

Ek 1: Kara Vasıf Bey'in Cengiz ismini açıkça kullandığı belge. TİTE, Arşv. K:299, G:68, B:68001

Ek 5: İsa kod adının kullanıldığı bir şifre örneği. ATASE Arşv, ATAZB Kol, K:20, G:206, B:206cz.